

LXIII posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Warszawa, dnia 13 czerwca 2018 r.

W dniu 13 czerwca 2018 r. w Warszawie odbyło się LXIII posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, zwanej dalej „KWRiMNiE”. Posiedzenie otworzył Pan Paweł Szefernaker, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący KWRMNiE.

Porządek obrad

1. Powitanie uczestników posiedzenia przez Pana Pawła Szefernakera, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczącego KWRiMNiE oraz wręczenie Panu Rafałowi Bartkowi odwołania z funkcji Współprzewodniczącego KWRiMNiE, a także powołanie na tę funkcję Pana Grzegorza Kuprianowicza, przedstawiciela mniejszości ukraińskiej w Polsce.
2. Sprawy bieżące.
3. Zatwierdzenie protokołów z dwóch posiedzeń Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych - z dnia 19 grudnia 2017 r. i 7 marca 2018 r.
4. Obecność mniejszości narodowych i etnicznych w mediach publicznych.
5. Informacja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o podziale dotacji na realizację w 2018 r. zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego, w ramach II naboru.
6. Sprawy różne.
7. Problem degradacji środowiska wokół mizaru (cmentarza muzułmańskiego) w Bohonikach, związanej z rozbudową kopalni żwiru, będącej w bezpośrednim położeniu zabytkowego obiektu.
8. Instytucje Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych
9. Sprawy bieżące c.d.

Ad.1. Powitanie uczestników KWRiMNiE przez Pana Pawła Szefernakera, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczącego KWRiMNiE

Pan **Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE** powitał obecnych na posiedzeniu uczestników posiedzenia. Wręczył Panu Rafałowi Bartkowi odwołanie z funkcji Współprzewodniczącego KWRiMNiE oraz w imieniu wszystkich przedstawicieli strony rządowej podziękował mu za dotychczasową współpracę. Ponadto, wręczył powołanie na Współprzewodniczącego KWRiMNiE Panu Grzegorzowi Kuprianowiczowi, przedstawicielowi mniejszości ukraińskiej. Zaproponował zmianę porządku obrad – na początek sprawy bieżące.

Ad.2. Sprawy bieżące.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, przedstawiciel mniejszości ukraińskiej, Współprzewodniczący KWRiMNiE odczytał stanowisko strony mniejszościowej Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych w sprawie nauczania języka mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, które zostało przyjęte na posiedzeniu strony mniejszościowej w dniu 12 czerwca 2018 r. Wskazano w nim na problemy środowisk mniejszościowych związane z tym nauczaniem (szczególnie

dot. mniejszości niemieckiej) w polskim systemie edukacji. W stanowisku zawarto m.in. postulaty wprowadzenia zmian w przepisach oświatowych dot. uczniów uczęszczających na język mniejszości lub język regionalny: 1) wprowadzenie zapisu mówiącego, że w przypadku, gdy uczeń jest objęty nauczaniem języka mniejszości lub języka regionalnego może być zwolniony z edukacji drugiego języka obcego; 2) w przypadku egzaminów, uczeń zdający egzamin z języka mniejszości może być zwolniony z egzaminu z języka nowożytnego obcego.

Pan Maciej Kopeć, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej odnosząc się do stanowiska strony mniejszościowej wskazał, że ewentualne zmiany w nauczaniu języka mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego muszą być przeprowadzone w sposób uniwersalny, a działania powinny mieć charakter całościowy. Będą wymagały konsultacji i akceptacji strony mniejszościowej. Podkreślił, że są dwie podstawy programowe (język obcy oraz drugi język mniejszości narodowych i etnicznych służący podtrzymaniu tożsamości narodowej i etnicznej). Zaznaczył, że język niemiecki jednocześnie funkcjonuje jako język obcy nowożytny, ale takim językiem egzaminacyjnym jest także język ukraiński na poziomie egzaminu ósmoklasisty oraz na poziomie egzaminu gimnazjalnego język rosyjski i stąd konieczność przeprowadzenia tych zmian w sposób uniwersalny. Podkreślił, że takie zmiany wiążą się ze zmianą ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz.U. z 2018 r. poz. 1457) oraz wielu rozporządzeń: rekrutacyjnych dotyczących podstawy programowej, ramowych planów nauczania oraz zmian w finansowaniu uczniów. Zaznaczył, że w najbliższym czasie zostaną wszczęte prace nad aktualizacją strategii oświaty i wtedy należy zwrócić uwagę na to, aby przepisy miały charakter powszechny, uniwersalny oraz akceptowany przez wszystkich.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE wskazał, że problem powinien być rozwiązany na poziomie ustawowym – gospodarzem obszaru jest MEN.

Pan Rafał Bartek, przedstawiciel mniejszości niemieckiej zaproponował zorganizowanie grupy roboczej odnośnie wprowadzenia w życie postulatów strony mniejszościowej lub doprecyzowanie w jakiej formule miałyby się odbywać kolejne etapy związane z tym dialogiem.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE zaproponował współpracę MEN i strony mniejszościowej w zakresie ustalenia formuły dialogu i powrót do tematu podczas sierpniowego spotkania Współprzewodniczących KWRiMNiE.

Pan Maciej Kopeć, Podsekretarz Stanu w MEN wyraził gotowość do ustalenia harmonogramu działań ze stroną mniejszościową KWRiMNiE w tym zakresie, jednak wyraził obawy co do konsekwencji, czy skutków tych działań. Podkreślił, że może to oznaczać istotną zmianę w przypadku nauczania dwóch języków obcych, także ze względu na to, że następny rok szkolny i rekrutacja do dwóch różnych szkół - ponadpodstawowej i ponadgimnazjalnej - jest kluczowa z punktu widzenia reformy, a dokonywanie w tym momencie zmian byłoby trudne, ponieważ może wywołać różnego rodzaju pytania czy niepokoje.

Pan Bernard Gajda, przedstawiciel mniejszości niemieckiej zaapelował o otwartość w dyskusji o postulat, który jest pomijany w dyskusjach od wielu lat - Europejskiej Karcie Języków Regionalnych i Mniejszościowych, która została ratyfikowana i mówi o nieco innym systemie niż ten, który obecnie obowiązuje. Wskazał, że we wspomnianej karcie znajduje się zapis, że „tam, gdzie mieszka mniejszość tam powinna być zorganizowana szkoła z językiem wykładowym danej mniejszości”.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE obiecał powrót do tematu na najbliższych posiedzeniach KWRiMNiE.

Ad. 3. Zatwierdzenie protokołów z dwóch posiedzeń Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych - z dnia 19 grudnia 2017 r. i 7 marca 2018 r.

Wobec braku sprzeciwów protokoły zostały przyjęte.

Ad. 4. Obecność mniejszości narodowych i etnicznych w mediach publicznych.

Pan Jarosław Firlej - przedstawiciel Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji – przedstawił informację nt. „Realizacji planów programowych w spółkach radiofonii i telewizji publicznej w 2017 roku” w zakresie audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych. Wskazał na wagę - wśród innych przepisów w tym zakresie - art. 21 pkt 8 a ustawy *o Radiofonii i Telewizji* z dnia 29 grudnia 1992 r. (Dz. u. z 2017 r. poz. 1414, z późn. zm.) na którego podstawie powstają wszystkie dokumenty i uregulowania i który

szczególny nacisk kładzie na programy informacyjne, które muszą być emitowane w językach mniejszości. Podkreślił, że ten ogólny zapis powoduje pewne trudności we wzajemnej współpracy mediów i przedstawicieli mniejszości. Przypomniał, że w przeszłości doszło do ustalenia pewnego stanowiska KRRiTV popartego przez KWRiMNiE (określającego 5 konkretnych warunków), w którym KRRiTV próbuje parametryzować programy dla mniejszości narodowych, które audycje są audycjami dla mniejszości narodowych i etnicznych - udostępnionego na stronach internetowych KRRiTV. Na podstawie tej samoregulacji Prezesa spółek, działy programowe określają, które audycje są audycjami dla mniejszości. Przypomniał, że od kilku lat funkcjonuje opiniowanie planów finansowo-programowych i na podstawie tej współpracy obie strony tzn. spółki medialne publiczne i KRRiTV doskonalą ten dokument, w którym spółki zapisują, arbitralnie zaliczając te programy do programów dla mniejszości narodowych i etnicznych. Poinformował, że KRRiTV otrzymuje plany, sprawozdania i na tej podstawie zostaje sporządzona informacja przekazana uczestnikom Komisji Wspólnej. Wskazał, że w latach wcześniejszych KRRiTV prowadziła monitoringi audycji dla mniejszości, które pozwalały na weryfikację przydatności tych programów, z jednej strony dla środowisk mniejszości, a jednocześnie czy te audycje podlegają wymaganiom ww. stanowiska, jednak w roku 2017 monitoring nie obejmował audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych. Zaznaczył, że ta informacja powstała na podstawie planów i tego, jak sami nadawcy kwalifikują programy dla mniejszości. Krajowa Rada przyjęła zasadę przydziału środków abonamentowych w wysokości 100% założonych planów - jeżeli środowiska mniejszościowe w kontakcie z władzami spółki dojdą do porozumienia co do audycji, jeżeli spółka ma własne propozycje - wpisuje je w plany finansowo-programowe, które podlegają procedurze w Krajowej Radzie. Poinformował, że w roku 2017 koszty audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych wynosiły 4 821 000 zł., z tego koszty abonamentowe pokryły zapotrzebowanie w wysokości 4 133 000 zł (głównie wkład telewizji).

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE wskazał, że temat mniejszości narodowych i etnicznych w mediach publicznych budzi kontrowersje od wielu lat.

Pan Karol Zgódka, Naczelnik Wydziału Prawa Medialnego w Departamencie Własności Intelktualnej i Mediów w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego podkreślił, że najbardziej kompetentną do przedstawienia informacji nt. „Obecności mniejszości narodowych i etnicznych w mediach publicznych” w tym zakresie jest KRRiTV oraz sami nadawcy publiczni. Podkreślił, że MKiDN sprawuje nadzór właścicielski nad spółkami Radiofonii i Telewizji Publicznej, natomiast ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. *o Radiofonii i Telewizji* nakłada na Ministra KiDN, jak i na każdy inny organ administracji publicznej daleko idące ograniczenia wobec tych spółek, poprzez gwarancję niezależności. Minister KiDN nie ma możliwości wpływania na ich decyzje programowe oraz nakładania bardziej szczegółowych obowiązków niż wynikają z ustawy, która w ogólny sposób definiuje misję, później doprecyzowaną w pracy między poszczególnymi nadawcami a KRRiTV, m.in. poprzez tworzenie planów finansowo-programowych. Poinformował, że MKiDN opracowało projekt zmian regulacji dot. doprecyzowania możliwości misyjnej telewizji publicznej - projekt został skierowany do Sejmu i zakłada tworzenie 5-letnich kart powinności i następnie rocznych planów programowo-finansowych. W tych dokumentach będą doprecyzowane obowiązki wynikające z misji realizowanych przez poszczególnych nadawców publicznych, natomiast w dalszym ciągu administracja rządowa nie będzie zaangażowana w precyzowanie tej misji – będzie to porozumienie pomiędzy poszczególnymi nadawcami, a KRRiTV.

Pan Piotr Lichota - Dyrektor Oddziału Terenowego TVP S.A. w Szczecinie przedstawił informację nt. „Kosztów tworzenia i rozpowszechniania audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym poniesione przez TVP S.A. w 2017 r.” oraz „Audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych na antenach Telewizji Polskiej w okresie styczeń - maj 2018 r.”. Podkreślił, że programy dot. mniejszości narodowych i etnicznych mają swoje stałe miejsce w pasmach ogólnopolskich TVP publicznej oraz oddziałach regionalnych TVP S.A. Wskazał, że są regiony Polski, w których działalność mniejszości narodowych i etnicznych wyróżnia się na tle innych, a to zaś przekłada się na zwiększoną produkcję programową z danego regionu. Poinformował m.in., że rocznie oddziały TVP Polskiej rocznie przeznaczają na realizację programów o mniejszościach narodowych i etnicznych ok. 865 tys. zł i jest to na warunki lokalne kwota znacząca dla budżetu TVP S.A.

Pan Bernard Gaida po zapoznaniu się z informacją pn. „Realizacja planów programowych w spółkach radiofonii i telewizji publicznej w 2017 r. w zakresie audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych” przedstawił stanowisko strony mniejszościowej, w którym uznał, że wspomniana informacja nie spełnia

wymogów pełnego dostępu do informacji w deklarowanym zakresie. Wskazał, że ponownie wymienia się audycje, których zakwalifikowanie do kategorii audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych, po przedstawieniu analogicznej informacji w poprzednich latach, wskazano jako niespełniające kryteriów, które sama ww. informacja uznaje jako definicję przyjętą w roku 2010. Stwierdził, że w przekazanych w sprawozdaniu informacjach liczbowych o skali finansowania audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych nie da się porównać z informacjami o audycjach nadawanych przez poszczególne stacje radiowe i telewizyjne. W imieniu strony mniejszościowej KWRiMNiE zwrócił się z postulatem przedstawienia informacji zawierającej szczegółowe rozliczenia w poszczególnych stacjach zarówno w układzie godzinowym jak i finansowym, kwalifikowanie do uznania za audycje mniejszości narodowych i etnicznych wyłącznie audycji spełniających już przyjęte kryteria łącznie, zapewnienie udziału przedstawicieli mniejszości w tworzeniu planów programowych spółek lub ich części dot. audycji dla mniejszości, a także weryfikację ich wykonania na poziomie KRRiTV oraz zapewnienie udziału przedstawicieli mniejszości w Radach Programowych stacji radiowych i telewizyjnych.

Pan Artur Konopacki, przedstawiciel mniejszości tatarskiej wyraził wątpliwość czy audycje są realizowane dla mniejszości, czy o mniejszościach. Zwrócił uwagę, że sprawozdawczość traktuje o programach dla mniejszości, a nie o mniejszości. Ponadto, ze sprawozdawczości wynika, że jest tych programów bardzo dużo, lecz w istocie jest ich mniej.

Pan Piotr Lichota zapewnił, że ta uwaga zostanie przekazana Zarządowi Telewizji Polskiej S.A.

Pan Artur Hoffman, przedstawiciel mniejszości żydowskiej pozytywnie odniósł się do programu szczyńskiego oddziału TVP S.A. pn.: „Pomerania Ethnica”, ale podkreślił, że jest to raczej wyjątek niż zasada. Oświadczył, że TVP S.A. na potrzeby statystyk wskazuje na audycje, które traktują o mniejszościach, ujmując w nich niejednokrotnie fragmenty audycji, które być może mówią o społeczności żydowskiej, ale trudno jest określić, czy przeznaczone są dla mniejszości żydowskiej czy dla społeczności polskiej. Podkreślił, że mniejszość żydowska pragnęłaby współtworzyć wspomniane audycje.

Pan Bogdan Trojanek, przedstawiciel mniejszości romskiej podziękował KRRiTV i Panom: Jackowi Kurskiemu, Prezesowi Zarządu Telewizji Polskiej S.A, Michałowi Mucha oraz Piotrowi Lichocie - Dyrektorowi Oddziału Terenowego TVP S.A. w Szczecinie za interwencję w sprawie umożliwienia realizacji programu pn. „Biesiada cygańsko-słowiańska w Połczynie Zdroju”, który jak podkreślił jest programem wielokulturowym. Zaznaczył, że udzielone poparcie pomogło w realizacji tego programu. Zwrócił się z prośbą, aby w przyszłości organizacja wspomnianego wydarzenia odbywała się na etapie rozmów na niższym szczeblu – producentów czy dziennikarzy.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNiE zgodził się z faktem, że system nadawania audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce funkcjonuje, ale zarzucił brak przejrzystości jego funkcjonowania. Zwrócił uwagę, że to samo w różny sposób funkcjonuje w różnych ośrodkach. Podał przykład TVP Opole, gdzie taki sam program jest przygotowany w zupełnie inny sposób od strony formalno - prawnej i finansowej za środki mniejszości i jest on jedynie emitowany przez telewizję, natomiast TVP Białystok zamawia programy, które są przygotowywane przez grupy producenckie na ogólnych zasadach. Ponadto, zwrócił uwagę na fakt, że przedstawiciele spółek radiowo – telewizyjnych, ale także KRRiTV nie rozróżniają dwóch rzeczy: programów dla mniejszości i programów o mniejszościach. Zwrócił się z prośbą o wyraźne zaznaczenie, czy mamy do czynienia z audycją dla mniejszości – spełniającą kryteria audycji mniejszościowej, czy z audycją o mniejszościach. Wskazał na kolejny problem - mechanizm podjęcia decyzji, czy audycja ma być nadawana w ośrodku radiowym, czy telewizyjnym, w jakim wymiarze i w jakim czasie. Podkreślił, że w obecnym systemie zależy to od decyzji dyrektora ośrodka lub prezesa danej spółki. Odnosząc się do finansowania wskazał, że KRRiTV przyznaje 100% środków dla ośrodków radiowych, o które zawnioskują prezesi tych spółek, ale mniejszości ani żaden inny organ państwowy nie mają na to wpływu, poza rozmową i negocjowaniem. Odnosząc się do mechanizmu finansowania wskazał, że występują dysproporcje pomiędzy środkami finansowymi w różnych ośrodkach, a sposób finansowania zależy od arbitralnych decyzji tych ośrodków. Wskazał także na brak ścieżki komunikacji z mediami publicznymi, szczególnie, że przedstawiciele mniejszości nie ma w Radach Programowych. Zwrócił się z prośbą o rozważenie wprowadzenia pewnych rozwiązań systemowych, ponieważ audycje są nadawane, lecz brak jest ukształtowanego, logicznego systemu, który by to wszystko zapewniał i zabezpieczał.

Pan Jarosław Firliej odnosząc się do sprawozdania poinformował, że dokumenty w nim zawarte

powstają na podstawie ustawy *o Radiofonii i Telewizji*. Wskazał, że wątpliwości strony mniejszościowej biorą się z tego, że brak jest uregulowań szczegółowych, ponieważ wspomniana ustawa mówi o zaspokajaniu potrzeb, a nie o tym, czy mają to być audycje dla mniejszości, czy o mniejszościach. Wskazał, że KRRiTV żąda informacji o audycjach dla mniejszości i o audycjach, które podlegają 5 kryteriom wskazanym w stanowisku. Odniósł się do zarzutów strony mniejszościowej i stwierdził, że są nietrafione, ponieważ są niezgodne z polskim porządkiem prawnym. Podkreślił, że w przedłożonej przez Krajową Radę informacji wyraźnie jest zapisane, że wszystkie dane zawarte w tej informacji są na podstawie dokumentów najwyższej wagi (plany finansowo – programowe i sprawozdania programowe), ponieważ wspomina o nich ustawa *o Radiofonii i Telewizji*. Poinformował, że KRRiTV nie prowadzi kosztorysów poszczególnych audycji. Zwrócił się z prośbą o zweryfikowanie zarzutów przedstawionych przez stronę mniejszościową i potraktowanie informacji poważnie, ponieważ powstaje ona na podstawie poważnych dokumentów. Wskazał, że wszystkie zarzuty i skargi należy kierować do KRRiTV. Podkreślił, że sprawozdania dotyczą audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych i powinny one spełniać stanowisko, które podjęła i Komisja i KRRiTV i przyjęli nadawcy, ponieważ są one konsultowane. **Pan Bernard Gaida** poinformował, że stanowisko strony mniejszościowej KWRiMNIe nie jest skierowane do KRRiTV, ale odnosi się do całości sprawy i podstawą jego opracowania jest informacja przedstawiona przez KRRiTV, która jest informacją niepełną, ponieważ nie zawiera szczegółowych rozliczeń z poszczególnych stacji. Zwrócił uwagę, że brak znajomości planu finansowo-programowego powoduje, że strona mniejszościowa odczuwa rozbieżność pomiędzy liczbą audycji spełniających te 5 kryteriów, a tym co znajduje się w informacji.

Pan Jarosław Firlej poinformował, że w zaproszeniu na posiedzenie KWRiMNIe oraz piśmie skierowanym do KRRiTV o przygotowanie informacji na posiedzenie KWRiMNIe zabrakło prośby o przygotowanie informacji dot. szczegółowych rozliczeń audycji mniejszościowych w poszczególnych stacjach, dlatego nie została ona przygotowana.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNIe zaapelował do KRRiTV o wspólne pochylenie się nad problemami, o których była mowa podczas posiedzenia. Zwrócił uwagę, że sprawozdania, które przygotowuje KRRiTV na podstawie dokumentów, które otrzymuje, nie do końca odpowiadają rzeczywistości empirycznej.

Ad.5. Informacja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o podziale dotacji na realizację w 2018 r. zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego w ramach II naboru.

Pani Teresa Karczmarek, zastępca dyrektora Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych w MSWiA zapoznała uczestników posiedzenia z prezentacją ilustrującą wykorzystanie środków dotacji w roku 2017 i 2018, w tym m.in. w podziale na poszczególne mniejszości, rodzaje dotacji oraz ile wydano łącznie na poszczególne mniejszości.

Ad.6. Sprawy różne

Pan Jan Syczewski, przedstawiciel mniejszości białoruskiej zabrał głos w sprawie podziału środków finansowych na działalność w zakresie kultury mniejszości narodowych i etnicznych. Zwrócił uwagę, że pojawia się szereg nowych organizacji - nowych podmiotów, które składają wnioski o dotację i w związku z tym odbiera się z tego trwałego systemu wspierania kultury mniejszości środki, aby je przyznać nowym organizacjom. Uważa, że jest to działanie niszczące, gdyż podmioty, które funkcjonują w ramach samorządów (np. działają przy gminnych ośrodkach kultury) to zagrożenie przy podziale środków, zwłaszcza, że mogą uzyskać dotacje z innych źródeł. Procedura przyznawania środków, jego zdaniem, powinna być oceniona przez KWRiMNIe, a w szczególności przez stronę mniejszościową Komisji. Wskazał, że każdy projekt Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Białymstoku został w 2018 r. zmniejszony o 10 i 20%. Podkreślił, że zachwiało to systemem kultury białoruskiej. Wyrzucił obawy, że jeżeli zmiany pójdą w tym kierunku, to ta kultura będzie zagrożona i będzie ulegała powolnemu zanikowi i likwidacji. Podkreślił, że strona mniejszościowa liczy na patronat ze strony Ministerstwa, a nie na działania, które sprzyjają niszczeniu tego, co na przestrzeni dziesięcioleci mniejszości budowały jako twardy system i jej byt będzie zagrożony, jeżeli nie będzie trwałego punktu

odniesienia.

Pan Bogdan Trojanek poinformował o zbyt niskiej, według niego, kwocie dotacji (50 000 zł) przekazanej przez MSWiA w roku 2018 na dofinansowanie „Biesiady cygańsko – słowiańskiej w Połczynie-Zdroju”. Zwrócił uwagę, że w II naborze wniosków o udzielenie dotacji na realizację zadań służących ochronie, zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego, Królewska Fundacja Romów nie otrzymała dotacji na dofinansowanie wspomnianej biesiady. Zwrócił się z prośbą do MSWiA o ponowne rozważenie możliwości przyznania ewentualnych środków na ten projekt.

Pani Mirosława Kopystiańska, przedstawicielka mniejszości łemkowskiej wskazała, że dotowane powinny być projekty kluczowe dla społeczności mniejszościowych – te, które tworzą tożsamość i kulturę mniejszości, ponieważ dają im możliwość funkcjonowania, kontynuowania tradycji i kultury oraz bezpieczeństwo. Podkreśliła, że mniejszość łemkowska nie ma możliwości funkcjonowania bez wsparcia środków publicznych.

Pan Stefan Dudra, przedstawiciel mniejszości łemkowskiej podniósł temat organizacji spotkań KWRiMNIe. Zwrócił się z prośbą o przygotowywanie i przekazywanie materiałów na posiedzenia KWRiMNIe, uczestnikom strony mniejszościowej kilka dni wcześniej, ponieważ przedstawiciele mniejszości przekazują te informacje podmiotom, z którymi współpracują w celu uzyskania ich stanowisk, prezentowanych później na KWRiMNIe.

Pan Jan Abgarowicz, członek mniejszości ormiańskiej poparł stanowisko Pana Jana Syczewskiego i Pani Mirosławy Kopystiańskiej w zakresie finansowania zadań kluczowych dla organizacji mniejszości. Zreferował problemy natury finansowej, które dotyczą Fundację Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich. Zwrócił się z prośbą, aby w następnym naborze wniosków zwrócić uwagę na analizę kosztów, zwłaszcza w dotacjach podmiotowych, ponieważ dotacja, którą otrzymała ww. Fundacja na rok 2017 była niewystarczająca, a w roku 2018 także pojawiają się problemy finansowe.

Pan Tadeusz Krzyżanowski - Bosman, członek mniejszości romskiej odnosząc się do stanowisk przedstawicieli mniejszości w zakresie finansowania zadań doświadczonych, wieloletnich organizacji wskazał, że nie należy skreślać młodych organizacji mniejszościowych, które chcą działać na korzyść swojej mniejszości - nie dofinansowując ich projektów. Wskazał, że należy znaleźć takie rozwiązania, aby zadowolić obie strony.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNIe stwierdził, że w związku z tym, iż tak wiele kwestii poruszanych na posiedzeniu KWRiMNIe miało charakter indywidualny, zadeklarował gotowość i otwartość do ich wysłuchania, także za pośrednictwem Współprzewodniczącego strony mniejszościowej KWRiMNIe, jak i Ministerstwa. Poinformował, że termin kolejnego posiedzenia KWRiMNIe zapadnie podczas spotkania Współprzewodniczących Komisji.

Pan Jan Adamowicz, członek mniejszości tatarskiej wyraził niezadowolony i żal w związku z nieprzyznaniem dotacji na „V warsztaty młodzieży i dzieci.” Wyraził nadzieję, że będzie można zaradzić tej sytuacji i spowodować, że dzieci będą mogły jeszcze wyjechać na wspomniane warsztaty.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNIe poprosił o indywidualne zgłoszenie się do Niego w tej sprawie.

Ad.7. Problem degradacji środowiska wokół mizaru (cmentarza muzułmańskiego) w Bohonikach, związanej z rozbudową kopalni żwiru, będącej w bezpośrednim położeniu zabytkowego obiektu.

Pan Artur Konopacki podkreślił, że sprawa Bohonik stanęła na KWRiMNIe, ponieważ środowisko tatarskie czuje się bezradne i zaniepokojone tym co się dzieje w Bohonikach i jest to związane z rozbudową kopalni żwiru w tej miejscowości. Podkreślił, że meczet i mizar są zabytkami klasy bezcennej i są to zabytki ważne z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego Polski, a także w skali całego świata. Podkreślił, że następuje całkowita degradacja tego środowiska, które jest niszczone, rozkopywane i stanowi zagrożenie dla tych zabytków. Problemem wydaje się także mająca powstać w Bohonikach bocznica kolejowa dla transportów żwiru. Zwrócił się z prośbą o poważne podejście do tego problemu, ponieważ przez 1,5 roku nie podjęto żadnych konkretnych działań, by chronić to dziedzictwo kulturowe Rzeczypospolitej.

Pan Andrzej Drozd, gość zaproszony przez mniejszość tatarską potwierdził, że sytuacja jest dramatyczna, jednak zagrożenie to można powstrzymać. Wskazał, że wymaga to skutecznego i bardzo

konkretnego działania urzędniczego na średnim poziomie lokalnym – Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zwrócił uwagę, że nadając status pomnika historii meczetowi i cmentarzowi tatarskiemu w Bohonikach, mocą rozporządzenia prezydenckiego, nie zadbano o ochronę tych zabytków poprzez dokonanie wpisu całego ich otoczenia do rejestru zabytków. W tym wypadku wpis taki jest środkiem, który skutecznie może zapobiec tej katastrofie.

Pani Katarzyna Zalasńska, dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego przypomniała, że sprawa degradacji środowiska w Bohonikach trafiła do MKiDN na początku roku 2017. Wskazała, że w przypadku tego pomnika historii sytuacja jest szczególna, ponieważ mamy do czynienia z przestrzenią kulturową i jest to unikatowy przykład wyjątkowego przedmiotu ochrony, jakim jest ta przestrzeń. Poinformowała, że według diagnozy MKiDN jest jedna droga postępowania, jeżeli chodzi o służby konserwatorskie i w tym kierunku takie działania zostały podjęte. Zostały przygotowane studia krajobrazowe, które mają służyć wpisowi do Rejestru zabytków otoczenia tych obiektów, które zostały dotychczas wpisane i uznane za pomniki historii. Takie opracowania zostały przygotowane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Wskazała, że w tym zakresie właściwym organem jest Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków, a opracowania, studia i analizy niezbędne do wydania decyzji o wpisie otoczenia do rejestru zabytków są opracowywane na nowo przez służby konserwatorskie, ze względu na nieaktualność dotychczasowych opracowań. Poinformowała że osobiście zaangażowana w sprawę Pani Magdalena Gawin, Generalny Konserwator Zabytków zamierza - w dniu 20 czerwca 2018 r.- udać się do Bohonik, gdzie spotka się z Wojewodą, samorządowcami, władzami lokalnymi i interesariuszami. Obecny będzie także Pan Jan Adamowicz oraz Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Podkreśliła, że bez aktywnego zaangażowania gminy nie ma możliwości skutecznego zapewnienia tej ochrony, a roli mediatora w tej sprawie podjął się Generalny Konserwator Zabytków.

Pan Paweł Świerk, przedstawiciel Ministerstwa Środowiska omówił obecną sytuację w Bohonikach. Poinformował, że z informacji uzyskanych od Marszałka Województwa Podlaskiego oraz Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w sprawie zagrożenia meczetu i mizaru w Bohonikach ustalono, że na terenie tej miejscowości obecnie funkcjonują dwie koncesje na wydobywanie kopalin. Wskazał także na nową inicjatywę przedsiębiorcy – wykonanie robót geologicznych, które zostały zatwierdzone decyzją marszałka województwa podlaskiego. Poinformował, że przedsiębiorca wykonał te roboty i złożył do marszałka województwa podlaskiego wniosek o zatwierdzenie dokumentacji geologicznej. Ta informacja pozwala na domniemanie, że przedsiębiorca ma zamiar złożyć wniosek o uzyskanie nowej koncesji na wydobywanie kopalin w pobliżu mizaru. Wskazał, że cały proces koncesyjny toczy się na poziomie organów lokalnych – w obrębie marszałka województwa podlaskiego, który jest organem właściwym do wydania takiej koncesji i współdziała w tym zakresie z właściwym wójtem, czy w tym wypadku burmistrzem Sokółki i takie postępowanie koncesyjne musi być poprzedzone decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach. Podkreślił, że Minister Środowiska jest tylko organem nadrzędnym i organem II stopnia w rozumieniu ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego* (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257, z późn. zm.) i może wydawać decyzje tylko w trybie odwoławczym.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE zaproponował zakończenie punktu dot. mizaru i meczetu i ewentualny powrót do tego tematu na kolejnych posiedzeniach KWRiMNiE.

Ad.8. Instytucje Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Pan Andrzej Rudlicki, dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych w MSWiA poinformował, że od jakiegoś czasu poszczególne organizacje mniejszości narodowych i etnicznych sygnalizują potrzebę sfinansowania utworzenia Instytutów Kultury poszczególnych mniejszości oraz ich utrzymywanie. Przypomniał, że na dzień dzisiejszy Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji dysponuje środkami, które ma zapisane w ustawie budżetowej. Wskazał, że zawarcie w tych środkach Instytutów Kultury będzie oznaczało konieczność oszczędzenia na czymś innym, lub przeniesienia innej działalności do Instytutu. Zadeklarował otwartość na propozycje, ale podkreślił, że środki w budżecie są ograniczone.

Pani Ewa Zapolska-Pilich, specjalista w Departamencie Dziedzictwa Kulturowego w MKiDN poinformowała, że MKiDN sprawuje nadzór nad łącznie trzema instytucjami kultury zajmującymi się

sprawami mniejszości narodowych i etnicznych: Żydowskim Instytutem Historycznym im. Emanuela Ringelbluma w Warszawie, Ośrodkiem „Pogranicze- sztuk, kultur, narodów” w Sejnach oraz Teatrem Żydowskim im. Estery Rachel i Idy Kamińskich w Warszawie – Centrum Kultury Jidysz. Poinformowała, że obecnie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie planuje tworzenia nowych instytucji kultury mniejszości narodowych i etnicznych. W uzupełnieniu informacji przekazała, że instytucje mniejszości narodowych i etnicznych mogą składać wnioski w dwóch programach operacyjnych Ministra KiDN, związanych z przyznawaniem dofinansowania na realizację inicjatyw dotyczących opieki nad miejscami pamięci narodowej. Są to programy: „Wspieranie samorządowych instytucji kultury opiekunów miejsc pamięci” oraz „Wspieranie opieki nad miejscami pamięci - trwałymi upamiętnieniami w kraju”. W bieżącym roku w programie „Wspieranie opieki nad miejscami pamięci - trwałymi upamiętnieniami w kraju” zadania związane z upamiętnieniami mniejszości żydowskiej otrzymały wsparcie w wysokości łącznej 608 128 zł, a mniejszości romskiej w wysokości 20 050 zł.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNIe przypomniał, że temat instytucji kultury mniejszości narodowych i etnicznych podejmowany jest po raz kolejny. Podkreślił, że wszelkie sfery kultury w RP mają zapewniane funkcjonowanie instytucjonalne np.: filharmonie, teatry, domy kultury czy gminne ośrodki kultury, centra kultury, sportu i rekreacji itp. Wskazał, że jedyną przestrzenią życia kulturalnego w RP, która nie ma zapewnionego funkcjonowania instytucjonalnego, które byłoby finansowane ze środków publicznych jest właśnie kultura mniejszości narodowych i etnicznych. Podstawowym źródłem finansowania tej kultury są środki grantowe przyznawane przez Ministra SWiA. Powoduje to, że ten obszar jest w innej, o wiele gorszej sytuacji niż inne sfery kultury w RP. Nie zapewnia to normalnych warunków dla funkcjonowania kultury mniejszości narodowych i etnicznych i jest to w tym momencie kwestia przeżycia. Zwrócił uwagę, że takie instytucje już istnieją. Niektóre organizacje zbudowały taki system, że pełnią role instytucji kultury, ale nie mają zapewnionego stałego finansowania, a od wyników konkursów grantowych często zależy ich dalsze funkcjonowanie. Podkreślił, że ten byt jest zagrożony, ponieważ zawsze powstaje pytanie, czy będą zapewnione środki. Zwrócił się z prośbą o pochylenie się nad tym problemem, ponieważ jest to bardzo ważny temat dla mniejszości.

Pan Ludomir Molitoris, przedstawiciel mniejszości słowackiej przypomniał, że to strona rządowa wysłała z inicjatywą utworzenia instytutów kultury i napisała w jednym ze sprawozdań do Rady Europy, że już je tworzy, ale później z tego się wycofała. Poinformował, że odnosi wrażenie, że Ministerstwo nieświadomie skazuje mniejszości na marginalizację i jest to polityka celowa. Podkreślił, że oczekiwał na propozycje Ministerstwa, będące kontynuacją ww. kwestii.

Pan Andrzej Rudlicki zwrócił uwagę, że punkt ten został zamieszczony w porządku obrad na wniosek strony mniejszościowej KWRiMNIe. Przypomniał, że w latach 2010-2011 pracował zespół powołany przez tę Komisję, składający się z przedstawicieli strony mniejszościowej i rządowej, który wypracował dokument skrytykowany przez Pana Ludomira Molitorisa. Poinformował, że z akt wynika również, że dokument ten został zakwestionowany - uwagi do niego zgłosił Pan Rafał Bartek. Wskazał także na problem dot. podziału środków. Przypomniał, że padł zarzut, że stare instytucje tracą kosztem nowych i wskazał, że przy dotacji podmiotowej występuje formalne ograniczenie - wymóg min. 5 letniego okresu prowadzenia działalności przez organizację.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNIe zwrócił się z propozycją o zastanowienie się, w jaki sposób można podejść do rozwiązania tego kluczowego dla mniejszości problemu. Zaznaczył, że jeśli nie zostanie rozwiązany, mniejszości nadal będą tkwić w mechanizmie, który nie daje możliwości normalnego, sprawnego funkcjonowania, ponieważ system grantowy nie zapewnia trwałości funkcjonowania instytucji kultury. Zwrócił się z prośbą o rozważenie powołania kolejnej grupy roboczej, która wypracowałaby jakiś model i kierunek działania, ze świadomością tego, że w tym zakresie finansowania z budżetu państwa nie jest możliwe tworzenie instytucji kultury.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNIe poinformował, że w najbliższym czasie KWRiMNIe powróci do tematu instytucji kultury mniejszości narodowych i etnicznych.

Ad. 9. Sprawy bieżące c.d.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNIe poinformował - odnośnie do informacji medialnych, które ukazały się na temat gromadzenia informacji o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz ich formalnych i nieformalnych liderach, przez organy podległe MON - że

strona mniejszościowa KWRiMNIe przyjęła stanowisko w tej sprawie na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 2018r. Wyraziła w nim niepokój, że struktury podległe MON po raz kolejny zleciły organom administracji rządowej i samorządowej zbieranie informacji na temat obywateli RP, innej niż polska narodowości. W ocenie strony mniejszościowej, zarówno sposób sformułowania, jak i charakter pozyskiwanych informacji wskazuje na przekroczenie wielu norm prawnych: Konstytucji RP, ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, a także norm międzynarodowych. Narusza to również przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych RODO. Strona mniejszościowa wyraziła obawy, że realizacja tego zadania może przyczynić się do wzrostu negatywnych zjawisk, których ofiarami będą obywatele RP, należący do mniejszości narodowych i etnicznych. Szczególne zaniepokojenie budzi fakt zaangażowania - do zbierania tych informacji - organów samorządu terytorialnego. W stanowisku strona mniejszościowa KWRiMNIe wezwała instytucje odpowiedzialne za realizację i monitorowanie polityki państwa wobec mniejszości narodowych i etnicznych: KWRiMNIe, Ministra SWiA, Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania do zdecydowanej reakcji wobec praktyk bezpośrednio godzących w obywateli RP.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNIe odczytał stanowisko Ministerstwa Obrony Narodowej odnoszące się do stanowiska strony mniejszościowej KWRiMNIe w sprawie zbierania przez struktury podległe MON informacji na temat mniejszości narodowych i etnicznych. Zwrócił się z propozycją skierowania zapytań w tej sprawie, które On skieruje bezpośrednio do MON. W swoim stanowisku MON poinformowało m.in., że troska o należyty stan właściwej gotowości obronnej kraju wymusza wiele procesów polegających na prowadzeniu studiów, ocen i analiz obejmujących różne dziedziny funkcjonowania państwa, a wszelkie działania stanowią standardową procedurę i realizowane są cyklicznie od wielu lat w ramach obowiązujących norm określonych we właściwych przepisach prawa powszechnego. Mają one charakter statystyczny, ilościowy i jakościowy, a proces pozyskiwania informacji jest nacechowany dbałością o zachowanie danych wrażliwych i poufnych. Prace analityczne i studyjne prowadzone są w skali całego państwa. Dokumenty i opracowania ze względu na ich charakter i przeznaczenie mają klauzulę niejawną.

Pan Bernard Gaida poinformował, że Pan poseł Ryszard Galla złożył interpelację w tej sprawie do dwóch Ministerstw: MON i MSWiA. Zwrócił się w nich z prośbą o przedstawienie szczegółowych informacji dot. wspomnianego spisu.

Pan Jan Syczewski powracając do tematu instytucji kultury wskazał, że przy dobrej woli Ministra SWiA sprawa tych instytucji może być ujęta w projekcie budżetu na kolejny rok, jeśli będzie widział potrzebę ich sfinansowania w następnym roku. Podkreślił, że te środki finansowe, jeśli będą przyznane w budżecie państwa otworzą drogę do organizowania instytucji kultury mniejszości narodowych.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNIe zwrócił się z prośbą o pochylenie się nad tematem gromadzenia informacji o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz wyjaśnienie tej kwestii, ponieważ - jeżeli informacje medialne są prawdziwe, to tym bardziej budzi to niepokój mniejszości. Zaznaczył, że powinny być też przedmiotem zainteresowania, bo podważają zaufanie obywateli do państwa. Zwrócił się z prośbą o zbadanie tej kwestii. Zadeklarował, że strona mniejszościowa przedstawi szczegółowe pismo z zapytaniami dot. tego problemu.

Pan Rafał Bartek zwrócił się z zapytaniem czy wszystkie środki na rok 2018 zostały podzielone, czy ewentualnie jakieś zostały i w związku z tym będzie kolejny nabór. Podniósł temat odkrycia pomnika niemieckich ofiar pomnika z I wojny światowej w województwie opolskim i chęci przekucia tych kamieni na inne upamiętnienia - 100-lecie odzyskania niepodległości. Zwrócił się z propozycją, aby na następnym posiedzeniu KWRiMNIe poruszyć temat kwestii roli pełnomocników wojewodów ds. mniejszości, ponieważ do strony mniejszościowej docierają sygnały, ale też praktyka pokazuje, że ta rola zaczyna gasnąć. Zaznaczył, że występuje brak aktywności ze strony pełnomocnika wojewody opolskiego. Zaproponował ewentualnie zorganizowanie spotkania z pełnomocnikami w tej sprawie.

Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNIe zaproponował zaproszenie na najbliższe posiedzenie KWRiMNIe przedstawiciela Międzyresortowego Zespołu do spraw przeciwdziałania propagowaniu faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych oraz przestępstwom inspirowanym nienawiścią na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, w celu zaprezentowania wyników swoich działań w odniesieniu do mniejszości narodowych i etnicznych. Podziękował w imieniu strony mniejszościowej za podjęcie dialogu i powołanie zespołu roboczego KWRiMNIe do prac nad ostatecznym kształtem „Informacji

o szczegółowych zasadach postępowania przy udzielaniu dotacji na realizację w 2019 r. zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego”. Zaproponował utworzenie zespołu roboczego do prac nad Informacją na rok 2020. Zwrócił także uwagę na kwestię dot. trybu procedowania, jeśli chodzi o przyznawanie dotacji na rok 2018 - na etapie od przesłania wniosku do zaprezentowania go na Komisji rekomendującej wnioski - poszczególni urzędnicy Ministerstwa pracujący nad tymi wnioskami prezentują różne podejście do tych wniosków w różnych kwestiach. Zwrócił się z prośbą o ujednoczenia tego podejścia.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE zwrócił się z prośbą do strony mniejszościowej o przygotowanie zapytań na piśmie - odnośnie do pełnomocników wojewodów - z podaniem poszczególnych przypadków, w celu ustosunkowania się wojewodów bezpośrednio do ich działań. Zwrócił się także z prośbą do Współprzewodniczącego strony mniejszościowej o zebranie refleksji strony mniejszościowej dot. różnic w podejściu poszczególnych referentów do wniosków i ich zapisów.

Pan Ludomir Molitoris zwrócił się z zapytaniem, jaki był rzeczywisty budżet zeszłoroczny na zadania związane z ochroną i podtrzymywaniem tożsamości mniejszości narodowych i etnicznych.

Pani Teresa Karczmarek poinformowała o wielkościach zaplanowanych i wykorzystanych w roku 2017 środków dotacyjnych, a także o środkach zaplanowanych na rok 2018 oraz środkach rozdysponowanych do dnia posiedzenia Komisji.

Pan Andrzej Rudlicki zwrócił uwagę na stronę techniczną informowania zleceniobiorców o wejściu w życie RODO oraz mającym się odbyć w dniu w dniu 14 czerwca 2018 r. zorganizowanym przez MSWiA, dla organizacji mniejszości szkoleniu z RODO.

Pan Paweł Szefernaker, Współprzewodniczący KWRiMNiE podziękował uczestnikom za udział w posiedzeniu Komisji.

Pełny zapis dźwięku z przebiegu posiedzenia stanowiący integralną część niniejszego protokołu, dostępny jest na stronie internetowej <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/komisja-wspolna/posiedzenia/2017/10212,Posiedzenia-2017.html>

Grzegorz Kuprianowicz

Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu
i Mniejszości Narodowych i Etnicznych

Paweł Szefernaker

Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu
i Mniejszości Narodowych i Etnicznych